

Jan Kolář

Pražské raně barokní oltáře

Bakalářská práce

KTF UK

2009

Kandidát předložil přepracovanou práci, která v této verzi je podstatně kvalitnější než neobhájená práce v loňském roce. Výrazně byla především doplněna literatura, se kterou kandidát rovněž soustavněji pracoval. Z drobných monografických prací, týkajících se děl, o kterých práce pojednává, chybí pouze práce Jana Royta o kostele sv. Václava na Zderaze a práce Petry Oulíkové, týkající se Klementina a kostela sv. Salvatora.

Autor podstatně podrobněji propracoval typologii oltáře. V samotné typologii oltářních stolů vychází však pouze z české literatury, nikoli z daleko podrobnější typologie, kterou podává P. Joseph Braun SJ., ačkoli jeho základní práci uvádí v seznamu literatury. Dobře je podána typologie retáblů s drobnými chybami. Na str. 13 je uváděno, že ciboriové retábly vznikly v období pozdního baroka ve střední Evropě, ve skutečnosti však jde o starší italský typ, který tam již prošel složitým vývojem a ve střední Evropě se objevuje na sklonku 17. století, nejdříve v díle Johanna Bernarda Fischera Volh Erlach. jazykově poněkud zmatečná je charakteristika „naturalistického retáblu“.

Vlastním těžištěm práce je popis souboru oltářních architektur ze 17. století, zachovaných v pražských chrámech. V návaznosti na starší literaturu informuje autor i o některých zaniklých oltářích. Oproti předchozí verzi práce i v této partii je práce prohloubena, jde o poměrně podrobné popisy, nikoli však skutečné strukturální analýzy. Autor je zatížen představou lineárního vývoje, která mu znemožňuje ostřeji vidět individualitu jednotlivých výkonů. Proto třeba jeho srovnání hlavních oltářů v kostele P. Marie před Týnem a v kostele P. Marie Sněžné je značně nepřesné (str. 23 ad.). V tomto případě je zajímavé, že týnský oltář má slohově pokročilejší architektonickou složku a konzervativnější plastickou výzdobu, u oltáře v kostele P. Marie Sněžné je situace opačná. Oproti oběma předchozím je pak slohově výrazně odlišnou realizací hlavní oltář Samuela Krause v kostele sv. Štěpána (str. 26-27). V jeho popisu klade vedle sebe autor vlastně se vylučující charakteristiky, když mluví jak o tom, že jde „o stavbu vpravdě raně barokní“ tak, že „završuje starší manýristicky

laděnou oltářní tvorbu“, což ani logicky nemůže obojí platit. Dílčí výhrady lze mnit i k n kterým dalším popisům oltářů, kupř. typově nepřesná charakteristika oltáře kostela Krista v zahradě Getsemanské (str. 28-29) a zároveň zmatečné srovnávání této stavby s oltářem sv. Vojtěcha, obojí v Týnském chrámu.

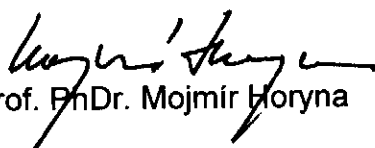
Výhrady lze formulovat i k některým historickým charakteristikám formulovaným v této práci. Zcela nesprávné je tvrzení o narušení „národní identity“ a ústupu českého jazyka! v barokním období (str. 7) Tamtéž je špatně charakterizována povaha a složení pobělohorské emigrace. Na následující straně je charakterizován účel umělecké tvorby doby zcela v duchu marxistických příruček.

Jazykově je práce jenom průměrná s řadou neobratných formulací: „znemilostněných českých šlechticů“ (str. 8), „Pod vahou !!! baroka vznikala mistrovská umělecká díla.“ (str. 3) apod.

Souhrnně lze charakterizovat, že autor práci prohloubil a podstatně zvýšil její kvalitu a proto s výše uvedenými výhradami jí lze

doporučit k obhajobě.

Praha, 23. srpna 2009

prof. PhDr. Mojmír Horyna

Bakalářská práce

Jméno a příjmení (student): Jan Kolář

.....

Oponent: Prof. Dr. Mojmír Horyna

.....

Posudek oponenta:

Bakalářská práce „Pražské raně barokní oltáře“ je věnována dosud málo zpracovanému uměleckému materiálu, k jehož dalšímu poznání přináší bohužel jenom velmi málo.

Úvodní dvě kapitoly zmiňují jednak historickou situaci v Čechách v 17. století a nastiňují určitou typologii oltáře. V oboru těchto kapitolách jsou závažné chyby. Co se týče počátku barokního slohu v Itálii (str. 4), pak novější literatura (P. Portoghesi, M. Calvesi aj.) běžně mluví o počátcích baroka již v poslední čtvrti 16. století (někdy užívaný termín protobaroko), a to především v architektuře a částečně i v malířství. Novější literatura zabývající se rudolfínským uměním u nás rovněž konstatovala již raně barokní komponentu v této tvorbě (viz Lars Olaf Larson aj.). Značně zjednodušeně je podaná situace konfesijních poměrů v Čechách před a po Bílé hoře, přičemž v běžně dostupné literatuře je k dispozici daleko podrobnější obraz (viz kupř. J. Kadlec aj.).

Zásadní chybou je interpretace katolického oltáře v době po tridentském koncilu jako stolu Poslední večeře (str. 8). Je doloženo, že Otcí koncilu byl přímo závazně definován jako místo oběti a to již roku 1547 (viz votum Richarda de Verelli a Dekret „O mešní oběti“). Toto je doloženo v běžně dostupné literatuře (Hubert Jedin, u nás J. Bronková, významná z hlediska této problematiky je i do češtiny přeložená kniha Duch liturgie od J. Ratzingera).

Typologii jednotlivých částí oltáře zpracoval kandidát velmi stručně v duchu základní literatury (J. Braun ad.). Umělecký význam jednotlivých typů oltářního stolu, retáblu atd. není nijak blíže charakterizován a rovněž není zmíněna charakteristická ikonografická výstavba oltářních kompozic.

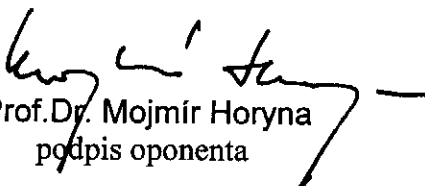
V druhé části práce (str. 15 – 45) je podán přehled retáblové tvorby v létech 1600-1680, rozdělený celkem logicky do tří kapitol. V této souvislosti chybí odkazy na některé základní práce (především studia I. Šperlinga, A. Rollové z posledních pak T. Kleisnera). V souvislém textu jsou jednotlivé realizace jenom velmi povšechně charakterizovány, bez podrobněji provedené formální analýzy. Nápadné je to při zpracování větších souborů bočních oltářů, kupř. v Týnském chrámu (str. 25-27), kde je edikulový typ různě variován, což ovšem kandidát v textu práce vůbec nezaznamenává. Vhodnější pro zpracování tohoto materiálu by bylo katalogové řešení, samostatně zpracovávající jednotlivé realizace. V textu jsou poněkud neorganicky zařazeny pasáže s drobnými „monografickými“ zmínkami o sochařích Arnoštu Heidelbergerovi a Janu Jiřím Bendlovi. I zde ovšem chybí odkazy na některé základní práce z literatury, kupř. na Blažičkovy studie věnované tvorbě Jana Jiřího Bendla.

Některé formulace překvapují svou naivitou, (kupř. charakteristika slohové situace raně barokních oltářů na str. 16 nahoře), či jazykovou neobratností (str. 24 „V konchálních půlválcových nikách....“ apod.).

Za sporné lze považovat tvrzení, že hlavní oltář v kostele P. Marie Sněžné je slohově pokročilejší než hlavní oltář v kostele P. Marie před Týnem (str. 22). Tabernákl hlavního oltáře v týnském chrámu je mladší než samotný retábl (str. 23). Nevhodným zčeštěním je psaní jméně „Eskvilijský“ pro římské místní jméno „Esquillino“ (str. 28). Neodpovídající je charakteristika kompozice oltáře sv. Jana od Kříže v kostele P. Marie Vítězné (str. 36) v tom smyslu, že „stavba již není koncipována vertikálně“. Analytický pohled ovšem odhaluje, že oblamování frontonu hlavní etáže a ustoupením jeho hmoty je hlavní etáž prostorově propojována s nástavcem, což je jednak příkladem prostorového rozvinutí kompozice, které sílí směrem k vrcholnému baroku a vyjma toho i nepopiratelným vertikálním scelením kompozice. Poslední kapitolka je věnována osobnosti Marka Nonnenmachera, jehož životní osudy i tvorba jsou předvedeny jenom v rozsahu známém již ze starší literatury. Ve vlastním „Závěru“ uvádí kandidát, že „přínos mé práce spatřuji v soupisu....“. Text má ovšem do kvalifikovaně provedené soupisové práce velmi daleko. I na poslední stránce autor překvapí ještě jednou pozoruhodně naivní formulací, když tvrdí, že ve vývoji retáblové kompozice „...nástavec postupně přestával být kontinuálním architektonickým pokračováním spodku /sic!/ a čím dál častěji plnil funkci ozdobnou.“

Předložená práce je pouze povrchní kompilací z literatury, která ani není uvedena ve své úplnosti.

V Praze...dne 27. srpna 2008

Prof. Dr. Mojmir Horyna
podpis oponenta